

2/3/54 545 คบฯ ของหญิงทศฯ/หอฯ

50 ปี เสรีไทย

โดย "ทศ พันธุมเสน"*

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ สหายเสรีไทย และไทยเสรี ผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ผมมีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสมาพูดถึงเรื่อง "50 ปีเสรีไทย" เสมือนเป็นตัวแทนของเสรีไทย ณ ลานอนุสาวรีย์อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ผู้เป็นหัวหน้าองค์การต่อต้านญี่ปุ่น ในขณะที่ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะคับขันในสงครามมหาเอเชียบูรพา องค์การต่อต้านญี่ปุ่นก็ตั้งขึ้นตั้งแต่วันแรกที่กองทัพญี่ปุ่นยাত্রาเข้าประเทศไทยเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2484

ภายหลังเมื่อองค์การต่อต้านญี่ปุ่นติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตรได้แล้ว ฝ่ายสัมพันธมิตรได้เรียกองค์การว่า ขบวนการเสรีไทย และเสรีไทยในประเทศไทยทั้งหมดถือว่า อาจารย์ปรีดีเป็นหัวหน้าขบวนการเสรีไทยในสหรัฐฯ และในอังกฤษบางคนอาจจะไม่ยอมรับว่าอาจารย์ปรีดีเป็นหัวหน้า แต่ก็เต็มใจร่วมมือกับขบวนการในประเทศเพื่อรับใช้ชาติไทยในยามคับขัน

ผมเองยอมรับว่าอาจารย์ปรีดีเป็นหัวหน้าใหญ่ของขบวนการ หรือเป็นเสรีไทยหมายเลข 1 คนหนึ่งที่ได้มาพุดคุยของวีรกรรมและความเสียสละของงาน และปลื้มใจที่มีเสรีไทย หมายเลข 2 มาหนึ่งคน ที่นี้ด้วย กล่าวคือผมถือว่าท่านผู้หญิงพูนศุข

พนมยงค์ เป็นเสรีไทยหมายเลข 2 เพราะท่านช่วยงานหัวหน้าใหญ่ใกล้ชิดที่สุด ท่านฟังข่าววิทยุต่างประเทศเพื่อติดตามสถานการณ์สงครามทุกระยะ ท่านเขียนข้อความที่จะส่งเข้ารหัสลับไปยังฝ่ายสัมพันธมิตร โดยเขียนเป็นอักษรอังกฤษตัวพิมพ์ใหญ่เพื่อไม่ให้รู้ว่าเป็นลายมือใคร ท่านต้อนรับเสรีไทยที่ไปปรึกษาหารือกับอาจารย์ปรีดีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานได้ดิน

ยิ่งกว่านั้น ครั้งหนึ่งเมื่ออาจารย์ปรีดีเข้าตาจนเสรีไทยหมายเลข 2 ก็แก้ปัญหาได้ทันที ปัญหาที่ทำให้อาจารย์ปรีดีจนแค้นเกิดขึ้นภายหลังที่คณะของป่วย อังภากรณ์ ส่งวิทยุถึงฐานกองกำลัง 136 ในกัลกัตตาได้ เมื่อกองกำลัง 136 รายงานสำนักงานใหญ่ในลอนดอน สำนักงานใหญ่ได้สั่งให้มีการทดสอบให้แน่ชัดว่า ป่วยติดต่อกับอาจารย์ปรีดีจริงๆ ไม่ใช่ถูกญี่ปุ่นบังคับให้ส่งข้อความถึงฐานกองกำลัง 136 เพื่อซ่อนกลฝ่ายสัมพันธมิตร

วิธีทดสอบของกองกำลัง 136 ในกัลกัตตาตามข้อเสนอของพันตรีทิลคริสตส์ก็คือ ให้ถามเรื่องที่ว่าพวกเสรีไทยสายอังกฤษไม่รู้ ในบรรดาเสรีไทยสายอังกฤษ 6 คนที่ได้เข้าไปในประเทศไทย ไม่มีใครเคยรู้จักพันตรีทิลคริสตส์ แต่มีสตรีสาวไทยผู้หนึ่งที่ได้เดินทางไปศึกษาในอังกฤษก่อนสงคราม และเคยไปพัก

* ทศฯ ณ ลานปรีดี หน้าโคม วันที่ 11 พฤษภาคม 2538

ที่บ้านของพันตรีกิลคริสต สตรีสาวผู้นั้นเป็นเชื้อพระวงศ์ และเป็นที่รู้จักดีในสังคมและอาจารย์ปรีดียอมจะรู้จักเธอ ฉะนั้นสำนักงานกองกำลัง 136 จึงส่งวิทยุขอให้อาจารย์ปรีดีหาทางขอที่อยู่พันตรีกิลคริสต จากสตรีผู้นั้นและแจ้งให้กองกำลัง 136 ทราบโดยด่วน ปัญหานี้ทำให้อาจารย์ปรีดีจนปัญญา แต่เสรีไทยหมายเลข 2 แก้ปัญหาได้ เพราะรู้ว่า ขณะทีกิลคริสตเป็นเลขานุการสถานทูตอังกฤษในกรุงเทพฯ เขารัก ม.ร.ว. จีระ วรารณ ฉะนั้นเธอคงจะรู้ที่อยู่ของกิลคริสต อาจารย์ปรีดีจึงส่งผู้ร่วมขบวนการต่อต้านญี่ปุ่นชั้นหัวหน้าผู้หนึ่งไปหลอกเอาที่อยู่ของกิลคริสตจากคุณหญิงจีระโดยอ้างเหตุผลที่เป็นเท็จ คุณหญิงจีระไม่สงสัยก็ให้ที่อยู่ของกิลคริสตมา เป็นอันว่าทางฝ่ายอังกฤษก็หมดความสงสัย หลังจากนั้นก็ติดต่อกันเรียบร้อย

ต่อมาไม่นานนัก ขบวนการในประเทศก็ติดต่อกับเสรีไทยสายสหรัฐฯ ได้ตลอดจนติดต่อกับหน่วยงาน ไอ.เอส.เอส ของสหรัฐฯ

ผมขอสรุปเรื่องราวของขบวนการเสรีไทยอย่างย่อ

ทหารญี่ปุ่นเข้าประเทศไทย ณ จุดต่างๆ ในช่วงเวลาตีหนึ่งตีสองของวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ทหารและตำรวจไทยได้ต่อต้านทหารญี่ปุ่นอย่างดุเดือด ในบางจุดมียุวชนทหารเข้าร่วมรบด้วย บางแห่งรบกันถึงขั้นตะลุมบอน

ในเช้าวันนั้นคณะรัฐมนตรีประชุมกันอย่างเคร่งเครียด ในที่สุดมีมติให้จอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และผู้บัญชาการทหารสูงสุดสั่งให้หยุดยิง เมื่อเวลา 7.30 น. และให้นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศลงนามข้อตกลงระหว่างไทยและญี่ปุ่น มีสาระสำคัญว่าไทยยินยอมให้กองทัพญี่ปุ่นผ่านดินแดนไทยไปได้

ในเย็นวันนั้นที่บ้านอาจารย์ปรีดี ซึ่งขณะนั้น

เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง มีเพื่อนผู้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 สายพลเรือน อีกทั้งผู้ที่เลื่อมใสความสามารถและความเป็นนักประชาธิปไตยของอาจารย์ปรีดีไปปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับภาวะฉุกเฉินของบ้านเมือง ต่างเห็นพ้องกันว่าควรจัดตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่นขึ้น และขอร้องให้อาจารย์ปรีดีเป็นหัวหน้าองค์การและกำหนดแผนการ

ได้กำหนดขึ้นว่า องค์การนั้นจะปฏิบัติการต่อสู้ญี่ปุ่นผู้รุกรานโดยพลังของคนไทยผู้รักชาติ และร่วมกับสัมพันธมิตร และปฏิบัติการเพื่อให้สัมพันธมิตรรับรู้ ว่า ราษฎรไทยไม่เป็นศัตรูต่อสัมพันธมิตร

ในขั้นต้น ผู้ร่วมงานกับอาจารย์ปรีดีเป็นพวกพลเรือน อาจารย์ปรีดียังไม่กล้าชวนกลุ่มนายทหารผู้ร่วมก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเฉพาะหลวงอดุลเดชจรัส รองนายกรัฐมนตรีและอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทของจอมพล ป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี

อาจารย์ปรีดี และผู้ร่วมงานเห็นว่า ต้องส่งคนเล็ดลอดออกไปเมืองจีนเพื่อติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร และคนไทยอิสระนอกประเทศ ในที่สุดได้เลือกนายจำกั๊ด พलगูร เป็นผู้แทนองค์การเดินทางอินโดจีนฝรั่งเศสไปเมืองจีน

นายจำกั๊ดเขียนบันทึกประจำวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2486 ไว้ว่า "ตอนเย็นข้าพเจ้าได้ไปรับประทานอาหารและปรึกษาเรื่องต่างๆ ไปกับอาจารย์ปรีดีเป็นครั้งสุดท้าย... ท่านได้มอบเงินรวมทั้งธนบัตรจูงกิง 13,000 และทองให้ข้าพเจ้าสำหรับขายกลางทางเมื่อขัดสน จนกระทั่ง 21.30 น. จึงได้ทราบลาท่านมา ท่านกล่าวว่า เพื่อชาติ เพื่อ humanity นะคุณ"

น่าสังเกตว่า อาจารย์ปรีดีไม่เพียงขอให้จำกั๊ดเสี่ยงชีวิตเพื่อชาติ แต่เพื่อมนุษยชาติด้วย

เมื่อผมเขียนเรื่อง "กบฏกู้ชาติ" และเรื่อง

“จากมหาสงครามสู่สันติภาพ” ผมต้องการเขียน บทหนึ่งว่าด้วย ปฏิบัติการของจำกัถ พลังกูร เพื่อ ยกย่องคนที่เสียสละและเสียชีวิต เพื่อชาติด้วย ความกล้าหาญและเป็นคนที่ได้ให้ความรู้และข้อคิด เรื่องประชาธิปไตยแก่ผมเมื่อผมได้พบเขาในอังกฤษ ใน พ.ศ.2480 - 81 แต่ครูฉลวยชัย พลังกูร ม่าย ของจำกัถ ก็ไม่ยอมเปิดเผยบันทึกของจำกัถแก่ผม หรือแก่ใครๆ ทั้งสิ้น ผมจึงเลิกล้มความตั้งใจที่จะ เขียนเรื่องราวให้จำกัถเป็นพระเอก และให้คุณครู ฉลวยชัยเป็นนางเอก

ครูฉลวยฯ อุบเรื่องของจำกัถไว้จนกระทั่งถึง เดือนตุลาคม 2536 จึงได้เริ่มตัดทอนบันทึกของ จำกัถลงในวารสารประจำเดือนของ “นักเรียนเก่า อังกฤษรุ่นลายคราม” ผมได้รับแจกวารสารดังกล่าว ถึงฉบับสิ้นปี 2537 ซึ่งไม่มีบันทึกของจำกัถอย่างต่อเนื่อง ผมก็หมดกำลังใจที่จะรวบรวมเรื่องราวของจำ กัถ

แต่ก็เป็นที่น่ายินดียิ่งที่เสรีไทยสายอังกฤษ นายหนึ่ง คือ ดร.สวัสดิ์ ศรีสุข ได้เขียนบางเรื่องเกี่ยวกับขบวนการเสรีไทยรวมทั้งปฏิบัติการของจำกัถ พลังกูร หนังสือเล่มนี้จะพิมพ์เสร็จทันในวันที่ 16 สิงหาคมปีนี้ เพื่อขายในโอกาสฉลอง “50 ปีวันสันติ ภาพ” รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายจะเข้ามูลนิธิ ปรีดี พนมยงค์ ผมได้อ่านต้นฉบับแล้ว เห็นว่า ดร. สวัสดิ์ได้กล่าวถึงอุปสรรคของจำกัถไว้อย่างน่าสนใจ ยิ่ง

ผมขอพูดย่อยๆ เป็นส่วนตัวเกี่ยวกับจำกัถ

ผมขอเหลียวหลังไป 58 ปี เมื่อผมแรก พบจำกัถที่สถานทูตไทยในกรุงลอนดอนเมื่อ วันที่ 10 ธันวาคม ในงานฉลองวันรัฐธรรมนูญ ตอน นั้นผมเพิ่งไปถึงอังกฤษได้เพียง 6 สัปดาห์ กำลังตื่นเตนที่ได้สัมผัสกับ วิถีชีวิตแบบ ประชาธิปไตยของชาวอังกฤษ ซึ่งทำให้ผมรู้ เรื่องประชาธิปไตยภายในเวลา 6 สัปดาห์มาก

กว่าที่ได้เรียนรู้ในเมืองไทยในระยะเวลา 5 ปี

ความรู้สึของผมเมื่อแรกพบจำกัถนั้นไม่ใช่ ความชื่นชมเลยเพราะเขาไม่มีแววของวีรบุรุษชนิด เดียว หุ่นของเขาห่อเหี่ยว สารรูปบอบบางหยอง กรอด ไม่เข้าลักษณะเอวบางร่างน้อยแต่แข็งแกร่ง ตามแบบฉบับพระเอกในวรรณคดีไทย ที่แย่มากๆ ก็คือทรงผมของจำกัถ ยาวเป็นกระเชิงประจูดวงนก ที่โดนพายุฝน

ขณะที่ผมกำลังนึกคิดเทียบทรงผมของจำกัถ เขาก็เดินรี่เข้ามาถามผมว่า ผมเป็นบุตรพระยาทรงสุ รเดชใช่ไหม พอผมตอบรับเขาก็คุยจ้อ และคุยจ้อแต่ เรื่องประชาธิปไตยในไทยและในอังกฤษ ไม่มีเรื่อง อื่นเลย เขาบอกว่าน่าเสียดายที่พระยาทรงฯ ไม่ร่วม รัฐบาลและที่หลวงประดิษฐไม่อยู่ในฐานะที่จะเร่งรัด ให้ประชาธิปไตยในไทยก้าวหน้าไปเร็วๆ เขาเกรงว่า หลวงพิบูลฯ จะหันเหจากอุดมการณ์ของคณะ ราษฎร เขาชื่นชมประชาธิปไตยในอังกฤษ ภายใน 20 นาทีที่ได้ฟังจำกัถพูด ผมได้ความรู้และข้อคิด เรื่องประชาธิปไตยมากมายและความเขม่นแรกพบก็ กลายเป็นความนิยมในความรอบรู้ของเขามากที่สุด เดียว

จำกัถเดินทางกลับประเทศไทยปลายฤดู ร้อน พ.ศ.2481 เขาบอกผมว่าถ้าผมต้องการฝากของ ไปให้คุณพ่อ เขาก็ยินดีจะนำไปให้เพราะเขาอยาก พบท่าน

แต่แล้วเขาก็ไม่ได้พบคุณพ่อผม เพราะท่าน โคนมรสุมทางการเมืองและต้องลี้ภัยไปอินโดจีนของ ฝรั่งเศส จำกัถเข้ารับราชการในกระทรวงศึกษา ธิการได้ไม่นานก็ได้รับคำสั่งให้ออกจากราชการ

ในปี 2486 ขณะที่ผมรับการฝึกในอินเดียเพื่อ เข้าปฏิบัติงานในไทยก็ได้ข่าวว่า จำกัถ พลังกูร ได้ เล็ดลอดเดินทางจากไทยไปจีนเพื่อติดต่อกับฝ่าย สัมพันธมิตร และพันตรีหม่อมเจ้าศุภสวัสดิ์วงศ์สนิท

สวัสดีวัฒน์ (ท่านชิน) กับพันตรีกรุต จากอินเดียได้เดินทางไปพบจำกั๊ด ข่าวเรื่องการเดินทางของจำกั๊ด ซึ่งต้องเป็นการเดินทางที่ทุรกันดารมาก ทำให้ผมประหลาดใจอย่างยิ่งเพราะเมื่อผมได้พบเขาในอังกฤษ ผมไม่นึกเลยว่าคนบอบบางและไว้ผมยาวรุงรังจะมีจิตใจเข้มแข็งเช่นนั้น ผมนึกว่าเขาเป็นนักคิดและพูดเก่ง ไม่เห็นว่าเขามีแววแห่งความเด็ดเดี่ยว ข่าวนี้ก็ทำให้ผมรู้สึกนึกตัวว่าเป็นคนตาไม่มีแวว เช่นเดียวกันกับที่ผมพบบ๊วย อึ้งภากรณ์ ครั้งแรกที่ค่ายทหารในอังกฤษ ผมก็ไม่แยแสเขาเลย มองอย่าง

ไปเมืองคุน หมิง ด้วยความช่วยเหลือของพันเอกไรด์ นายทหารอังกฤษผู้เป็นนักเรียนมหาวิทยาลัยออกัสฟอร์ดรุ่นพี่

จำกั๊ดต้องแกว่ารอรอนานถึง 2 เดือนกว่าจะได้เข้าพบจอมพลเจียงไคเช็ค เมื่อ 28 มิถุนายน ในเดือนสิงหาคมจึงได้พบกับ ม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯ แห่งพระทัยว่าในประเทศไทยมีกลุ่มต่อต้านญี่ปุ่น ท่านจึงเสนอผู้บังคับบัญชาแผนกไทยของกองกำลัง 136 ให้หาทางส่งเสรีสายอังกฤษสามคนเข้าประเทศไทยเพื่อติดต่อกับกลุ่มในประเทศไทย

เมินๆ ว่าเขาเป็นแต่เพียงไอ้ดีคนหนึ่งเท่านั้นเอง

ฉะนั้นจึงต้องยกย่องคุณฉลบชลิ้นว่าตามีแวว เห็นธาตุแท้ของจำกั๊ดว่าเป็นบุรุษเหล็ก และจำกั๊ดก็ตามีแววเห็นรูปสุวรรณหันในของคุณฉลบชลิ้นเช่นกัน

จำกั๊ดออกจากกรุงเทพฯ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2486 เดินทางไปอีสาน ข้ามแม่น้ำโขงไปท่าแขก เดินทางต่อไปฮานอย เข้าจีนทางมองกาย-ตงเฮ็ง เมื่อ 18 มีนาคม 2486 โดนฝ่ายจีนหน่วงเหนี่ยวที่ลิ่วเจาและกุยหลินเสียเวลาไปถึง 7 เมษายน จึงได้มีโอกาสส่งโทรเลขถึง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และได้รับโทรเลขตอบเมื่อ 20 เมษายน ต่อมาได้เดินทาง

เมื่ออาจารย์ปรีดี ไม่ได้ข่าวคราวจากจำกั๊ดเป็นเวลานานเกินรอ ก็ส่งนายสงวน ตุลารักษ์ สมาชิกคณะราษฎร และองค์การต่อต้านญี่ปุ่นไปเมืองจีนกับแดง คุณะติลก ในที่สุดสหรัฐอเมริกาและจีนเห็นชอบที่จะให้จำกั๊ดและนายสงวนเดินทางไปพบ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ที่กรุงวอชิงตัน

จำกั๊ดเสียชีวิตก่อนเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2486

เสรีไทยสายอังกฤษในอินเดีย ไม่ได้ข่าวการตายของจำกั๊ดจนกระทั่งเดือนมีนาคม 2487

แต่มีเรื่องประหลาดในต้นตุลาคม 2486 ขณะที่เสรีไทยสายอังกฤษกลุ่มหนึ่งกำลังฝึกอยู่ในป่าเบงกอล กำแพง พลาญกูร น้องชายจำกั๊ดก็อยู่ในขณะนั้น แล้วเช้าวันหนึ่ง (จำวันไม่ได้) กำแพงบอกพวกเราว่า เขาฝันเห็นพี่ชายและรู้ว่าจำกั๊ดตายเสียแล้ว

ทางฝ่ายจุงกิงก็ตกลงให้นายสงวน ตุลารักษ์ และนายแดง คุณะติลก เดินทางไปพบ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ในกรุงวอชิงตัน แต่ติดขัดที่ท่านทูตปฏิเสฐที่จะส่งเงินค่าเดินทางไปให้ ท่านเห็นว่าเงินจ่ายเงินให้

ใครต่อใครที่อ้างว่าเป็นผู้แทนองค์การต่อต้านญี่ปุ่น และต้องการไปอเมริกา ภายหลังท่านอาจถูกไล่เบียดให้ขาดใช้เงินแก่รัฐบาลไทย

คณะเสรีไทยสายสหรัฐที่อยู่ในจีนเห็นว่าควรหาทางให้นายสงวนและนายแดงเดินทางไปอเมริกา จึงขอให้นายทหารอเมริกันผู้ควบคุมเงินค่าใช้จ่ายของคณะให้เงินค่าใช้จ่ายในการเดินทางแก่นายสงวนและนายแดง และถ้าเขาไม่ยอมเสรีไทยทุกคนก็ยินยอมให้หักเงินเดือนของตนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางของบุคคลทั้งสอง นั้นเป็นการแสดงน้ำใจของคนไทยผู้รักชาติที่พร้อมจะเสียสละเพื่อชาติ

เสรีไทยสายอเมริกาก็มีประสบการณ์เรื่องผีจก ณ ระนอง เล่าว่าที่คุนหมิงมีห้องผีสิง ใครนอนในห้องนั้นจะต้องเห็นตาแก่ทวนตราขาวปรากฏร่างชั่วคราว นายพลจีนผู้ดูแลที่พักของเสรีไทยกล่าวว่า ผีตนนั้นบอกว่าจะมีเสรีไทยในคณะนั้นตายสองคน ต่อมาเหตุการณ์ก็เป็นจริงอย่างว่า กล่าวคือเมื่อการเวก ศรีวิจารย์ กับ สมพงษ์ ต้อยพงษ์ ข้ามเขตแดนเข้าไปในไทยก็ถูกจับและถูกยิงทิ้งโดยตำรวจไทย

อาจารย์ปรีดีได้พยายามหลายทางที่จะติดต่อกับกลุ่มเสรีไทยนอกประเทศและกับฝ่ายสัมพันธมิตร ผมจะจดวันไม่กล่าวถึง ทางฝ่ายกองกำลัง 136 ก็รับแผนของ ม.จ.ศุภสวัสดิ์ฯ กล่าวคือขอให้ผู้แทนของกองกำลัง 136 ในจุงกิงส่งม้าใช้นำหนังสือไปส่งหัวหน้าองค์การต่อต้านในประเทศ ขอให้จัดคนไปคอยรับเสรีไทยสามคนที่จะเดินทางโดยเรือได้นำไปขึ้นบกที่ปากน้ำได้ในเดือนธันวาคม 2486

กองกำลัง 136 ได้ส่งป่วย อึ้งภากรณ์ ประทาน เปรมกมล สาราญ วรณพฤกษ์ เข้าประเทศไทยโดยเรือได้นำ แต่เสรีไทยสามคนนั้นถูกนำกลับไปอินเดีย เนื่องจากไม่ปรากฏว่ามีใครคอย

รับ

ฝ่ายอังกฤษจึงเลิกล้มแผนการณ์ที่จะติดต่อกับองค์การต่อต้านในไทยผ่านจีน และตกลงใจส่งเสรีไทยเข้าไปโดยการโดดร่มเพื่อให้หาทางติดต่อกับกลุ่มในประเทศ แล้วส่งวิทยุถึงฐานทัพ

ขอรวบรัดกล่าวว่า การติดต่อทางวิทยุระหว่างกลุ่มในประเทศกับฝ่ายอังกฤษเป็นผลสำเร็จ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2487 ภายในเดือนพฤษภาคม 2488 เสรีไทยสายอังกฤษรวม 23 คน ก็เข้ามาปฏิบัติงานตามหน่วยต่างๆ ในประเทศไทยร่วมกับพลพรรคในประเทศ

หลังจากการติดต่อกันระหว่างกลุ่มในประเทศกับฝ่ายอังกฤษไม่นานนัก เสรีไทยสายอเมริกาก็ทยอยเข้ามาเมืองไทยและได้ร่วมงานกับกลุ่มในประเทศ

อาจารย์ปรีดีได้พยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้สัมพันธมิตรเชื่อแน่ว่า ขบวนการต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งภายหลังสัมพันธมิตรได้เรียกว่า ขบวนการเสรีไทย เป็นขบวนการที่ปฏิบัติการถูกต้องตามเจตนารมณ์ ของราษฎรไทยผู้รักชาติ อาจารย์ปรีดีขอให้ทั้งฝ่ายอังกฤษและสหรัฐส่งผู้แทนเข้ามาในไทยเพื่อรับรู้สถานการณ์ที่แท้จริง อีกทั้งได้จัดส่งคณะผู้แทนไทยออกไปปรึกษาหารือกับฝ่ายสัมพันธมิตรหลายครั้ง

ผมเล่าถึงงานของอาจารย์ปรีดีอย่างรวบรัด ขอให้ท่านผู้ฟังที่สนใจในรายละเอียดและบุคคลที่รับหน้าที่ตามที่อาจารย์มอบหมาย หาอ่านจากเรื่องราวของเสรีไทยที่มีผู้เขียนบันทึกไว้หลายท่านด้วยกัน แต่ผมอยากจะพูดในที่นี้ว่าผู้เขียนเรื่องราวของขบวนการเสรีไทยนั้น อาจแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือผู้เขียนที่รวบรวมเรื่องราวจากคำบอกเล่าของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ เป็นต้นว่าหนังสือเรื่อง "เอ็กส์โอกรุป" ของครุมาลัย ชูพินิจ ผู้ใช้นามปากกา "นายฉันทนา"

ซึ่งเป็นหนังสือน่าสนใจและมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนน้อย ผู้เขียนอีกกลุ่มหนึ่งคือผู้ที่ปฏิบัติการในขบวนการ เช่น ศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม นายทวี บุณยเกตุ พลเอกเนตร เขมะโยธิน พระพิศาลสุขุมวิท ป่วย อึ้งภากรณ์ ดร.กนต์ธีร์ ศุภมงคล คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร และตัวผมเอง ผู้เขียนกลุ่มนี้กล่าวถึงการปฏิบัติงานในระดับต่างๆกัน และหลายท่านพยายามรวบรวมเรื่องราวของกลุ่มต่างๆ รวมเข้าไว้ด้วย

ท่านผู้อ่านที่เป็นคนรุ่นหลังเหตุการณ์และได้อ่านหนังสือหลายๆเล่มที่มีข้อความไม่ตรงกันหรือขัดแย้งกันอาจมีความสับสน ผมขอชี้แจงว่า ผู้เขียนที่มีใ้ได้อยู่ในเหตุการณ์อาจได้รับคำบอกเล่าที่ไม่ถูกต้องหรือคลาดเคลื่อนเพราะพลังผลอหรือลืม ทั้งนี้เนื่องจากในขณะปฏิบัติงานไม่มีใครกล้าบันทึกเหตุการณ์เอาไว้ และยังผู้ที่เพิ่งจะมาเริ่มเขียนเรื่องปฏิบัติการของตนเองและของสหายเสรีไทยในเมื่ออายุย่างเข้าวัยชราแล้วยังมีทางที่จะจำผิดพลาดคลาดเคลื่อน หรือพลังผลอได้ง่ายๆ ความขัดแย้งหรือความสับสนอาจเกิดขึ้นได้โดยไม่มีเจตนาจะบิดเบือน

ในหนังสือ "จากมหาสงครามสู่สันติภาพ" ซึ่งผมร่วมเขียนกับคุณหญิงจินตนา ยศสุนทร เราได้พยายามให้ภาพรวมของขบวนการเสรีไทยทั้งสามกลุ่ม เราทั้งสองต่างก็อาศัยคำบอกเล่าของกลุ่มต่างๆ แล้วก็เอามาตรวจสอบกันดูพอจะกล่าวได้ว่ามีส่วนถูกต้องสอดคล้องกันมาก แต่ก็ยังมีส่วนที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนบ้าง ซึ่งพอจะถือว่าไม่ใช่ในสาระสำคัญ

ขอยกตัวอย่างความคลาดเคลื่อนเนื่องจากความผลอไหลของผมเอง

ผมเขียนไว้ว่า "เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ อรุณ สรเทศน์ และม.จ.การวิก จักรพันธุ์ ไตร่มลงในเขตจังหวัดสุโขทัย"

คณะของผมเองไปรับสหายสองคนนี้ ผมทดสอบวันที่ไปรับจากการทดสอบย้อนกลับไปถึงการเดินทางของผมจากกรุงเทพฯไปสุโขทัย ช่วงเวลาที่หาพื้นที่เหมาะสมสำหรับพลร่ม ดินที่เหมาะสมสำหรับรับพลร่มต้องเป็นดินเดือนหงาย สว่างพอที่พลร่มจะกะถูกว่าเท้าจะกระทบพื้นดินเมื่อไหร่

ผมรีบเขียนเพื่อส่งต้นฉบับให้ทันเวลา ไม่ได้ทบทวนความจำซ้ำอีกความผิดพลาดนี้จึงเกิดจากความเผอเรอ

ครั้นเมื่อมาตรวจทานต้นฉบับหนังสือ "กบฏกู้ชาติ" ก็จำได้ชัดเจนเลยว่า คณะของผมคอยรับอรุณ สรเทศน์ และม.จ.การวิก จักรพันธุ์ ในคืนวันที่ 18 กุมภาพันธ์ แต่ไปรับเก้อ ไม่มีใครมาในคืนนั้น เรารองจนสว่างไม่พอ ภายหลังท่านการวิกทรงเล่าว่า เครื่องบินที่มาส่งท่านกับอรุณโดนพายุหนักที่พม่า และต้องกลับอินเดีย สำนักงาน 136 บอกว่าไม่มีเครื่องบินว่างที่มาส่งพลร่มในช่วงเดือนหงายในเดือนกุมภาพันธ์ จึงจะส่งสองสหายเข้ามาตอนพลบค่ำของวันที่ 4 มีนาคม (จากการตรวจสอบระหว่างผมกับท่านการวิก) ผมหวังไปว่าพื้นที่เลือกไว้แล้วอยู่ห่างจากตัวเมืองไม่พอ ถ้ามาเร็วไปหน่อยเพราะลมส่งท้าย ยังสว่างอยู่ คนในเมืองอาจเห็น ผมขอให้กอง กำลัง 136 เลื่อนเวลาไปถึงช่วงเดือนหงายถัดไป เขาตอบว่ารอไม่ได้ เพราะจะต้องรีบส่งเข้ามาอีกสองคณะ

เหตุการณ์เป็นไปตามที่ผมกลัว เครื่องบินถึงก่อนกำหนดราวๆครึ่งชั่วโมง ยังสว่างไร้ ท่านการวิกและอรุณขอให้นายสิบที่คุมมาปล่อยร่มลง อย่าเอาตัวกลับไปอีก ประสาทกร่อนมากแล้ว เขาก็ปล่อยลงมา แคมป์ยังทิ้งร่มอุปกรณ์ลงมาอีก ขณะที่เรากำลังขนของขึ้นเกวียน ชาวบ้านยกโขยงมามุงดูพลร่มผมแทบหัวใจวาย

ในกรณีนี้ ความผิดพลาดของผมเกิดจากความเลินเล่อ ไม่ใช่ความหลงลืม ในกรณีของ

อาจารย์อรุณ สรเทศน์ ความจำของเขาเกี่ยวกับวันที่โดดรัมและเดอะเลย์ ผมขออภัยที่นินทาเพื่อนผู้ล่วงลับไปแล้ว แต่จริงๆแล้ว ผมก็ไม่ตีเคียนเขามาก เพราะเขาคุยกับสหายเสรีไทยถึงเรื่องนี้เมื่อชราภาพมากแล้ว เขาจำไม่ได้ว่ามีใครไปปรับเขาบ้าง แต่เขาบอกว่า ตั้งแต่เข้ามาปฏิบัติการณ์ในไทยตลอดจนสงครามเล็ก เขาไม่เคยเห็นผมเลย ไม่รู้ว่าผมไปมุดหัวอยู่ที่ไหน

สหายเสรีไทยอีกคนหนึ่งคือ วัฒนา ชิดวาริ ได้ส่งบันทึกปฏิบัติการของเขามาให้ผมขึ้นต้นดังนี้ "ในวันหนึ่ง จะเป็นวันไหนเดือนไหนปีไหนก็จำไม่ได้แล้ว"

ดร.สวัสดิ์ ศรีสุข สหายเสรีไทยผู้มีความจำดีมากและเป็นคนขยันตรวจสอบ ก็ได้ชี้ให้เห็นความคลาดเคลื่อนของตนเอง ผมจึงไม่ต้องการจะตำหนิติเตียนเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขที่ต่างก็เป็นคนไม่โกสัฝิ่ง และเท่าที่เพื่อนอุตสาหกรรมเขียนบันทึกมาให้ผม แม้เมื่อตรวจสอบกันแล้วมีผิดพลาดบ้าง ก็ไม่ใช่เป็นสาระสำคัญที่จะทำให้เกิดความสับสน แต่ในที่นี้ผมขอกล่าวถึงบันทึกที่พิมพ์เมื่อเดือนตุลาคม 2536 ของ นาวาอากาศเอกวิมล วิริยะวิทย์ อดีตเสรีไทยสาย อเมริกา ซึ่งดร.สวัสดิ์ ศรีสุข บ่นกับผมว่าคลาดเคลื่อนในสาระสำคัญหลายแห่งและทำให้เกิดความสับสน เขาจึงจะทำบันทึกเพื่อขจัดความสับสน ผมได้อ่านร่างบันทึกของดร.สวัสดิ์ แล้วและเห็นด้วยกับบันทึกนั้น ผู้สนใจจะหาอ่านได้จากหนังสือ "ปฏิบัติการ จำกััด พลางกูร และปฏิบัติทางการทหารบางเรื่อง" หนังสือเล่มนี้จะมีจำหน่ายในวันครบรอบ 50 ปีของวันสันติภาพ 16 สิงหาคม 2538

ผมเองจะพูดถึงบันทึกของคุณวิมลเฉพาะในเรื่องที่พาดพิงถึงอาจารย์ปรีดีและพลตำรวจเอกอตุลเดชจรัส ซึ่งไม่ตรงกับเรื่องที่ผมได้รับรู้มาด้วยตนเอง

คุณวิมลเล่าว่าได้พบและกินข้าวต้มกับหลวง

อตุลเดชจรัส อธิบดีกรมตำรวจในคืนวันที่ 22 กันยายน 2487 ได้ถือโอกาสแจ้งให้ทราบว่าการสทรัฐฯ มอบหมายให้คนมาติดต่อกับหลวงอตุลและหลวงประดิษฐโดยตรง ขอให้ร่วมมือกันทำงานแล้วสทรัฐฯจะให้ความช่วยเหลือเสรีไทยในประเทศทุกวิถีทาง หลวงอตุลตัดสินใจพาคุณวิมลเข้าพบหลวงประดิษฐ์ที่บ้านแห่งหนึ่งที่ถนนรองเมืองซอย 2 คุณวิมลสามารถทำให้หลวงประดิษฐ์กับหลวงอตุลยินยอมร่วมมือกันในช่วงการต่อต้านญี่ปุ่นในคืนนั้น คือ คืนวันที่ 22 กันยายน 2487

แต่ในบันทึกในหนังสือ "ประมวลบทสัมภาษณ์ และบันทึกของอดีตนายทหารเสรีไทยสายอเมริกา" พิมพ์เมื่อเดือน 2536 คุณวิมลเล่าว่าความจริงไม่ใช่หลวงอตุลไม่ยอมร่วมมือกับหลวงประดิษฐ์ฝ่ายเดียวดังเป็นที่เข้าใจกัน หากแต่หลวงประดิษฐ์เองก็ไม่ยอมร่วมมือกับหลวงอตุลเช่นกัน จนกระทั่งกลางเดือนธันวาคม 2487

จะเห็นว่า คุณวิมลสับสนเรื่องเวลามาก

ในคำไว้อาลัยของปว้ย อึ้งภากรณ์ ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพพลตำรวจเอกอตุล อตุลเดชจรัส เขาเขียนว่า "ในราวต้นปี 2488 (หรือจะเป็นปลายปี 2487 ผมจำไม่ได้แน่) คุณหลวงอตุลฯ ท่านจึงตัดสินใจเด็ดขาดเข้าร่วมในขบวนการเสรีไทยอย่างแน่วแน่ ท่านพาผมไปเข้าประชุมกับอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ คุณดิเรก ชัยนาม คุณทวี บุญยเกษตร และผู้ใหญ่อีก 2-3 ท่าน ท่านบอกผมว่า ท่านแน่ใจแล้ว

ทำไมก่อนหน้านี้น่าท่านจึงยังไม่แน่ใจ ข้อไม่แน่มียุสำคัญ 2 ประการ

1) ไม่แน่ใจว่า เสรีไทยในประเทศทำกันจริงจึงเพียงใด

2) ไม่แน่ใจว่า บุคคลสำคัญที่เป็นเสรีไทยนอกประเทศจะมีเจตนาอันแท้จริงอย่างไร

ข้อเขียนของปวดยแสดงว่า หลวงอดุลเข้าร่วมโดยใช้วิจารณ์ญาณของท่านเอง

คณะของผมคือ ม.จ.วิริดิชัย กิติยากร และ บุญส่ง ทุ่งสุนทร ได้เข้าพบอาจารย์ปรีดี เมื่อต้นเดือนกุมภาพันธ์ 2488 อาจารย์ปรีดีรู้จักผมในฐานะเป็นทนายทของพระยาทรงสุรเดช ผู้วางแผนยึดอำนาจการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 ท่านคงเห็นว่า ผมรู้เรื่องภายในของคณะราษฎรอยู่บ้าง ท่านจึงพูดกับผมว่า ท่านไม่กล้าชวนหลวงอดุลเข้าร่วมขบวนการ จนกว่าจะเห็นได้ว่าหลวงอดุลและจอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งสนิทสนมกันมากตั้งแต่อายุโรงเรียนนายร้อย และร่วมมือกันใกล้ชิดตลอดเวลาในคณะราษฎร เริ่มเห็นห่างกันมากขึ้นตามลำดับ

จากคำบอกเล่าของอาจารย์ปรีดีเอง ก็เป็นอันว่า ท่านเองเป็นผู้ชวนหลวงอดุลเข้าร่วมขบวนการเสรีไทย โดยใช้วิจารณ์ญาณอันสุขุมรอบคอบ มิได้ตัดสินใจโดยกระทันหันหรือโดยคำแนะนำของผู้ใด

เมื่ออาจารย์ปรีดีเสี่ยงชีวิตร่วมในคณะราษฎรเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้ไม่ปรารถนาดีโจมตีท่านในหลายแง่ เป็นต้นว่า ท่านทำด้วยความมักใหญ่ใฝ่สูงอยากเป็นใหญ่เป็นโต ทำด้วยความเกลียดชังเจ้านาย ท่านขาดความสุขุมรอบคอบ

แต่เมื่ออาจารย์ปรีดีเสี่ยงชีวิตจัดตั้งองค์การต่อต้านญี่ปุ่น เป็นการยากที่ศัตรูของท่านจะกล่าวหาว่า ท่านทำด้วยความทะเยอทะยานอยากเป็นใหญ่ เนื่องจากท่านเป็นใหญ่อย่างสบาย ๆ อยู่แล้วในคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ความเสี่ยงในกรณียึดอำนาจเมื่อ พ.ศ. 2475 ดูเหมือนจะน้อยกว่าความเสี่ยงในกรณีเป็นหัวหน้า

องค์การต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งท่านมีความรับผิดชอบมากกว่า ต้องใช้ความสุ่มรอบคอบมากกว่า ต้องรักษาความลับมากกว่า คือ รักษาความลับทั้งพวกญี่ปุ่นและรัฐบาลไทย ต้องวางแผนวางคนสำหรับจัดกลุ่มใต้ดินจำนวนมาก ต้องหาทางติดต่อประสานงานกับสัมพันธมิตรและเสรีไทยนอกประเทศ ในกรณียึดอำนาจการปกครอง ความเสี่ยงมีเวลาจำกัดสั้นๆ และท่านมีฝ่ายทหารรับภาระความเสี่ยงขั้นต้น ในกรณีปฏิบัติงานต่อต้านญี่ปุ่น อาจารย์ปรีดีอยู่ในภาวะอันตรายเนิ่นนานถึง 4 ปี

ท่านทำได้สำเร็จอย่างยอดเยี่ยมเพราะผู้ร่วมงานเชื่อถือท่าน ทั้งฝ่ายอังกฤษและอเมริกาก็เชื่อถือท่านว่าเป็นผู้ยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย

เมื่อหมดภารกิจต่อต้านญี่ปุ่น อาจารย์ปรีดีก็ประกาศการสลายตัวของเสรีทั้งหมด ซึ่งก็ตรงตามเจตนารมณ์ของทั้งเสรีไทยสายอังกฤษและอเมริกา

ไทยได้เอกราชและอธิปไตยคืนมา รัฐบาลไทยมีภาระที่จะต้องบูรณะฟื้นฟูประเทศ ฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตย ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของคณะราษฎร ผู้ยึดอำนาจการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 ศัตรูภายนอกซึ่งเป็นฝ่ายเผด็จการพ่ายแพ้ไปแล้วในเดือนสิงหาคม 2488 รัฐบาลประชาธิปไตยได้รับแรงปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญ โดยในสาระสำคัญล้มเลิกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ 2 ซึ่งมาจากการแต่งตั้ง ทำให้ราษฎรไทยมีโอกาสใช้อำนาจอธิปไตยโดยผ่านผู้แทนที่ตนเลือกตั้งขึ้นทั้งสิ้น เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 ราษฎรไทยได้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ นับเป็นก้าวแรกสู่ประชาธิปไตยสมบูรณ์แบบ

บุคคลสำคัญในขบวนการเสรีไทยประกอบด้วยสมาชิกคณะราษฎรผู้ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย ความสำเร็จของขบวนการก็นับว่าเป็นชัยชนะของกลุ่มประชาธิปไตย แต่ศัตรูภายในระบอบประชาธิปไตยยังคงอยู่ และยังเป็นกลุ่ม "ได้

ดิน" ที่รอคอยโอกาสทำลายระบอบประชาธิปไตย อยู่ตลอดเวลา

ในช่วงเวลาเพียงปีครึ่ง รัฐบาลที่สืบทอดเจตนารมณ์ของคณะราษฎรก็ถูกโค่นล้มโดยการรัฐประหารเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2490 คณะรัฐประหารประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว 9 พฤศจิกายน 2490 อ้างกล่าวได้ว่า แต่นั้นมาสมาชิกคณะราษฎรที่ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยถูกกวาดล้างไป คณะรัฐประหารไม่เพียงแต่กวาดล้างคณะราษฎรกลุ่มประชาธิปไตยเท่านั้น แต่ยังกวาดล้างบุคคลสำคัญที่เป็นอดีตเสรีไทยอีกด้วย

อาจารย์ปรีดีต้องลี้ภัยรัฐประหารไปอยู่ต่างแดนและไม่ได้กลับมามีบทบาทรับใช้ชาติอีกเลยจนเสียชีวิต

ในช่วงรัฐประหารอดีตเสรีไทยสายอังกฤษและอเมริกาส่วนมากยังศึกษาต่ออยู่ในต่างประเทศ จึงอยู่พ้นการกวาดล้าง ป่วย อังภากรณ์ ซึ่งเพิ่งทำปริญญาเอกเสร็จในอังกฤษ ตกเป็นข่าวลือในเมืองไทยว่า จะโคตรมลงมาปฏิบัติซ้อนเพื่อโค่น คณะรัฐประหาร ป่วยจึงขอให้ทางมหาวิทยาลัยเลื่อนการประกาศว่าเขาได้รับปริญญาเอกแล้ว เพื่อจะได้ไม่ต้องกลับเมืองไทยในขณะที่มีการหวาดระแวงอดีตเสรีไทย

การปฏิบัติงานของขบวนการเสรีไทยในด้านการต่อต้านศัตรูภายนอกได้ผลสำเร็จอย่างดียิ่งเนื่องจากได้รับความร่วมมือจากชนทุกชั้น เนื่องจากมวลราษฎรไทยสืบทอดความหวงแหนเอกราชของบรรพบุรุษอย่างแน่วแน่ในความพร้อมที่จะต่อสู้ศัตรูภายนอกผู้รุกรานดินแดนไทย การต่อต้านศัตรูของราษฎรไทยจึงมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การจัดผู้รุกราน แต่มิได้ตระหนักถึงอุดมคติข้อที่ว่าการปฏิบัติงานนั้นยังมีจุดมุ่งหมายที่จะโค่นล้มฝ่ายที่เป็นเผด็จการและฟื้นฟูระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้นเมื่อสงครามยุติลงแล้ว พลังต่อต้านระบอบเผด็จการ

ที่พักตัวอยู่ภายในตลอดเวลาจึงมีน้อยนัก นั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ขบวนการเสรีไทยรักษาสันติภาพไว้ได้ในระยะสั้นมาก

แต่นิคมหมายอันดีของ 50 ปีเสรีไทยก็คืออนุชนรุ่นหลังยังคงสืบทอดเจตนารมณ์ของเสรีไทยสมัยสงครามต่อมาจนทุกวันนี้ การต่อต้านศัตรูของประชาธิปไตยจึงยังคงมีอยู่ตลอดเวลา ในช่วงที่เผด็จการเรืองอำนาจมาก เขาวงกตระดับนักศึกษาที่ฝึกกำลังกันจนทำให้เผด็จการโค่นล้มไปได้ หลังจากเหตุการณ์รุนแรงในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 นับว่าเป็นวีรกรรมของเยาวชนผู้ไร้อาวุธที่นำไปสู่ชัยชนะของฝ่ายประชาธิปไตย แต่พลังของประชาชนที่เป็นฐานพิทักษ์เจตนารมณ์ของวีรชนผู้เสียสละชีวิตและเลือดเนื้อ ก็ยังไม่เพียงพอในไม่ช้าฝ่ายประชาธิปไตยก็พ่ายแพ้

ครั้นใกล้ครบ 60 ปีประชาธิปไตย พลังฝ่ายประชาธิปไตยก็ขยายตัวขึ้นมีองค์ประกอบหลากหลายกว้างขวางขึ้น การต่อสู้ระหว่างสองค่ายรุนแรงขึ้นจนถึงขั้นนองเลือดในเดือนพฤษภาคม 2535 กลุ่มก่อความสงบเรียบร้อยแห่งชาติถูกโค่นล้มไป แต่อุปสรรคขวากหนามของประชาธิปไตยยังคงมีอยู่

อย่างไรก็ตาม ผมเชื่อว่าพลังของกลุ่มประชาธิปไตยนับวันจะขยายตัวขึ้นตามลำดับไม่เพียงแต่ในกลุ่มประชาชนในพระนครราษฎรในชนบทที่มีจิตสำนึกประชาธิปไตยมากขึ้น ความพยายามของกลุ่มที่ขัดขวางการพัฒนาประชาธิปไตยจะเผชิญกับการต่อต้านมากขึ้น จากเหตุการณ์ที่ผ่านมาในช่วงเวลา 50 ปีเสรีไทย ผมเชื่อว่าจะมีไทยเสรีรุ่นใหม่สืบทอดเจตนารมณ์ของเสรีไทยรุ่นสงครามต่อไป พวกเขาจะมุ่งมั่นพิทักษ์ประชาธิปไตยให้ดำรงอยู่ หากจะต้องเผชิญกับกลุ่มแสงอำนาจอ้างเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เชื่อได้ว่า ไทยเสรีจะฝึกกำลังกันต่อต้านโดยไม่หลบหลีกภัย

เก็บตก

ในสมัยหนึ่ง หนังสือพิมพ์รายวันในเมืองไทยมีอาการ "เฟือ" เนื่องจากการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจกันระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบกกับพลต.อ.เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ หนังสือพิมพ์ สารเสรีของ จอมพลสฤษดิ์ พิมพ์ออกจำหน่ายในปี พ.ศ.2497 เปิดโปงเรื่องยิงทิ้ง(คดีแก๊งค์ดำ)และอื่นๆ อันเป็นพฤติกรรมสกปรกของอัครวิณ จนขายดี หนังสือพิมพ์ชาวไทยของพล.ต.อ.เผ่าขายได้ไม่ถึงพันฉบับ

พลต.อ.เผ่าออกเงินทำหนังสือรายวันอีกฉบับหนึ่งให้ชื่อว่า "2500" มีสตาฟฟ์ใหม่ลงทุนจำนวนมหาศาล แต่ก็ยังขายไม่ดีอยู่นั่นเอง มีฉายาว่า "ตันรายวัน" บ้าง "กิโลรายวัน" บ้าง ฯลฯ

ต่อมา เมื่อคุณกุหลาบ สายประดิษฐ์ นักหนังสือพิมพ์ อาวุโสและนักประพันธ์เจ้าของนามปากกา ศรีบูรพา ได้รับอิสรภาพ หลังจากถูกพลต.อ.เผ่าจับเข้าคุก แล้วจอมพล ป. นายกรัฐมนตรีออกกฎหมายนิรโทษกรรม พลต.อ. เผ่า มีความเชื่อถือในเกียรติคุณความสามารถของคุณกุหลาบ สายประดิษฐ์ ว่าเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ผ่านการต่อสู้มาอย่างโชกโชน ไม่ว่าจะเผชิญคุกตารางหรืออำนาจเผด็จการเหี้ยมโหดปานใด ก็ไม่มีทางสยบคุณกุหลาบได้ เมื่อคิดทบทวนไปมาดีแล้ว พลต.อ.เผ่าก็เชิญคุณกุหลาบมารับประทานอาหารกลางวันกันที่ร้านเทพรสदनราชดำเนิน การสนทนาตามที่คุณกุหลาบเล่าให้นายหมึกฟังมีดังนี้

หลังจากพลต.อ.เผ่าได้ชี้แจงยืดเยื้อถึงความจำเป็นที่จะต้องเชิญคุณกุหลาบมาทำ "2500" เนื่องจากหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ขายไม่ได้เลย ตั้งแต่ออกก็ขาดทุนเรื่อยมา จึงอยากขอให้คุณกุหลาบมาช่วยทำ คุณกุหลาบนิ่งฟังอย่างสุภาพบุรุษ แล้วก็พูดชี้แจงว่า หลังจากได้อิสรภาพแล้วครั้งนี้ ก็ได้กำหนดการเขียนหนังสือไว้ตามเวลาของวันหนึ่งๆ ไม่อาจรับทำงานอื่นๆ ได้อีก

"แต่ผมพอจะแนะนำท่านอธิบดีได้" คุณกุหลาบพูดอย่างยิ้มแ้มแจ่มใส "ถ้าท่านอธิบดีต้องการให้หนังสือพิมพ์ 2500 ของท่านขายดี ก็ไม่ยากครับ หลังจากรับประทานอาหารกับผมเสร็จแล้ว เมื่อออกจากร้านเทพรส ขอให้ท่านอธิบดีตรงไปที่สำนักงานหนังสือพิมพ์ 2500 แล้วรับให้เสรีภาพในการทำหนังสือพิมพ์แก่กองบรรณาธิการเขา แล้วหนังสือพิมพ์ของท่านอธิบดีก็จุยขายดีแน่นอน ผมขอรับรองกับท่านอธิบดี"

"นายหมึก" รวบรวม